

BİR “SINIR DURUM” OLARAK MARABAR MAĞARALARI DENEYİMİ: E. M. FORSTER’İN *HİNDİSTAN’A BİR GEÇİT* ESERİNE JASPERS AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Elzem Aksu¹

Öz

Yaşamın sonluluğu ve ölüm, hem felsefenin hem edebiyatın temel ilgi alanlarındandır. Özellikle varoluşçu felsefe, bireyin bu dünyadaki varoluşuna odaklanmakta, insan yaşamının bir sonu olmasını ve bunun varoluş üzerine etkilerini sorunsallaştırmaktadır. Alman varoluşçu filozoflardan Karl Jaspers’e göre ömrün belli bir sınırı olduğu bilinci insan için hem bir iç huzursuzluk kaynağıdır hem de otantik yaşama dönüş için bir fırsattır. Ancak insan günlük hayatın akışında ilerlerken bu bilince ulaşamaz. Varoluşunun bir sınırı olduğunun bilincine varabilmesi için bazı özel durumlarla karşılaşması gerekir. Jaspers, insana sonluluğunu ve sınırlılığını hatırlatan bu durumları “sınır durumlar” olarak nitelendirmiştir. Birey, sınır durumları görmezden gelmezse hayatını dönüştürebilir, bu dünyada varoluşunun farkında olarak otantik bir yaşam sürebilir. Modernist edebiyatın önemli isimlerinden İngiliz yazar E. M. Forster’in *Hindistan’a Bir Geçit* (1924) adlı romanında İngiltere’den Hindistan’a gelip günlük yaşam deneyimlerinden farklı deneyimler yaşayan Bayan Moore ve Adela Quested’in Marabar Mağaraları gezisi, bu iki karakterin dönüşümü açısından sınır duruma örnek oluşturmaktadır. Alışık oldukları kültürden, çevreden ve yaşam tarzından çok farklı bir iklimle karşılaşan Moore ve Quested’in mağaralarda yaşadıkları çarpıcı tecrübeler karakterlerin hayatlarını sorgulamalarına yol açmış, onları varoluşlarında yeni bir yol arayışına sürüklemiştir. Bu çalışmanın amacı, Forster’in *Hindistan’a Bir Geçit* romanını Jaspers’in “sınır durumlar” kavramı ışığında Bayan Moore ve Adela Quested’in Marabar Mağaraları deneyimleri üzerinden inceleyerek eserin tartışmalı konularından olan Marabar Mağaraları’na farklı bir bakış açısı getirmektir.

Anahtar Kelimeler: *Hindistan’a Bir Geçit*, Karl Jaspers, Sınır Durum, Marabar Mağaraları.

MARABAR CAVES EXPERIENCE AS A “LIMIT SITUATION”: A JASPERIAN LOOK AT E.M. FORSTER’S *A PASSAGE TO INDIA*

Abstract

Finitude of life and death are among the fundamental research areas of both philosophy and literature. Besides, focusing on the existence of the individual in this world, existential philosophy problematizes the finitude of human life and its effects on existence. According to German existential philosopher Karl Jaspers, being aware of the fact that life is finite creates inner uneasiness in human beings but it is also an opportunity to live an authentic life. Nevertheless, human beings cannot reach this consciousness in the flow of daily life. It is necessary for human beings to encounter certain situations in order to reach the consciousness that their existence has an end. Jaspers names those situations which remind human beings their finitude and limits as “limit situations”. If individuals do not ignore those limit situations, they can change their life and start living an authentic life in which they are aware of their existence. In *A Passage To India* by E. M. Forster, one of the important names of Modernist literature, the Marabar Caves trip of Mrs. Moore and Adela Quested who come to India from England and encounter quite different scenes than they do in their ordinary lives exemplifies “limit situations” in terms of the transformation of these characters. Moore and Quested, who meet an unfamiliar environment, culture, climate and life style, have dramatic experiences in the caves which make them question their lives and force them to find a new path in their existence. The aim of this study is to investigate Forster’s *A Passage To India* in the light of Jaspers’ theory of “limit situations” by examining Mrs. Moore’s and Adela Quested’s experiences in the caves and to bring a new perspective to the much-discussed Marabar Caves incident.

Keywords: *A Passage to India*, Karl Jaspers, Limit Situation, The Marabar Caves.

¹ Araştırma Görevlisi, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Kocaeli Üniversitesi, elzemaksu@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9310-8034>.

Giriş

Hayatının ve yapabileceklerinin sınırlanmış olması gerçeği insan için her zaman kabullenmesi zor bir gerçek olmuştur. Eylem ve hareketlerinde sınırlanmış olmak bir yana, zamanda da sınırlı olduğunu, yani ölümlü olduğunu bilmenin verdiği huzursuzluğu her insan hayatında birçok defa deneyimlemiştir. İnsanlığın ortak durumlarından oldukları için, yaşamın sınırlı oluşu ve ölüm, felsefe ve edebiyatın da ilgi alanları arasındadır. Belli sınırlar dahilinde yaşamayı ve ölümlü olmayı kendisine konu edinen en önemli felsefi akımlardan biri de varoluşçu felsefedir. Varoluşçu felsefenin odak noktası bireyin bu dünya üzerindeki varoluşu ve bu dünya üzerinde var oluyor olmanın yarattığı huzursuzluktur. Bu felsefeye göre bu huzursuzluk hissinin ortaya çıkmasına neden olan şeylerden biri bireyin, yaşadığı bu dünyaya kendisini yabancı hissetmesidir. Yabancıladığı dünyada sürdürdüğü yaşamda birey bir anlam arayışındadır fakat aradığı anlamı bulamaz. Üstelik, anlamlandıramadığı yaşamında eylemlerinde ve seçimlerinde tamamen özgürdür. Bu özgürlük ilk bakışta sınırların ve engellerin olmadığı ideal bir yaşama işaret eder gibi görünse de durum bunun tam tersidir. Hayatı üzerinde kendi dışında başka bir karar merkezi olmadığı için birey sınırsız seçenek içerisinden birine karar verip verdiği kararın sorumluluklarını üstlenmek zorundadır. Ayrıca, huzursuzluklardan arınık olmasa da, bu hayatın bir sonu vardır ve insan kendi özünü, yaşamının son anına kadar yaptığı seçimlerle oluşturur. Özgürlüğünün, sorumluluklarının ve ölümün farkında olmak her ne kadar insana iç sıkıntısı verse de varoluşçu felsefeye göre otantik, sahici yaşama giden yol bu bilinçten geçer.

Alman varoluşçu filozoflardan Karl Jaspers’in “sınır durum” tezi de otantik yaşam ile ilintilidir. Jaspers’e göre insan otantik yaşam için gerekli olan farkındalığa her an sahip değildir. Sorumluluklarını, sınırlarını ve sonluluğunu unutarak yaşamını sürdürmektedir. Ancak, yaşadığı bazı deneyimler ona sınırlılığını ve ölümü hatırlatır. Bu deneyimleri Jaspers “sınır durum” olarak nitelendirir. Ona göre en büyük “sınır durum” ölümdür fakat bireyin sınırlı olduğunun bilincine varmasını sağlayacak durumlar yalnızca ölümle sınırlı değildir. Bir “sınır durum”u deneyimlemek insan için ağır bir yükür. Fakat Jaspers “sınır durumların” aynı zamanda otantik yaşama geçiş için bir imkân olduğunu belirtir. Yaşadığı “sınır durumları” görmezden gelmeyen kişiler; özgürlüklerinin, sorumluluklarının ve sonluluklarının farkında olup varoluşlarının bilincine vardıkları otantik bir yaşam sürebilirler (Wahl 140-141).

Modernist edebiyatın önemli isimlerinden E. M. Forster’ın *Hindistan’a Bir Geçit* adlı romanında Jaspers’in “sınır durum” tezi ile örtüşen olaylar bulmak mümkündür. Yirminci yüzyılın en güzel eserlerinden biri sayılan bu yapıt, felsefenin üzerinde durduğu sorunları işlemesi ve insan hayatının bilinmezlik ve belirsizliklerini konu edinmesiyle çağının anlaşılması en zor eserlerinden biri olarak görülmektedir (Allen 934). Romanda İngiltere’den Hindistan’a gelip günlük yaşam deneyimlerinden farklı deneyimler yaşayan Bayan Moore ve Adela Quested’in Marabar Mağaraları gezisi, bu iki karakterin dönüşümü açısından sınır duruma örnek oluşturmaktadır. Alışık oldukları kültürden, çevreden ve yaşam tarzından çok farklı bir iklimle karşılaşan Moore ve Quested’in mağaralarda yaşadıkları çarpıcı tecrübeler karakterlerin hayatlarını sorgulamalarına yol açmış, onları varoluşlarında yeni bir yol arayışına itmiştir. Bu çalışmanın amacı Forster’ın *Hindistan’a Bir Geçit* romanını Jaspers’in “sınır durumlar” kavramı ölçeğiyle Bayan Moore ve Adela Quested’in Marabar Mağaraları deneyimleri üzerinden inceleyerek eserin tartışmalı konularından olan Marabar Mağaraları’na farklı bir bakış açısı getirmektir.

Varoluşçu Felsefe

Jaspers’in “sınır durum” tezini detaylandırmadan önce varoluşçu felsefeye genel hatlarıyla değinmek gereklidir. Varoluşçuluk, bir terim olarak geniş bir alanı kapsar. Bu nedenle felsefe tarihçileri varoluşçu felsefenin sınırlarını farklı şekillerde çizmektedirler; bir kısmı bu felsefenin başlangıcını Eskiçağ düşünürlerine kadar götürürken bir kısmı varoluşçuluğun on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan düşünce sistemlerinden doğduğu görüşündedirler. Yine bir kısmı Soren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche, Edmund Husserl, Martin Heidegger, Karl Jaspers ve Jean Paul Sartre gibi düşünürlerin yanında Franz Kafka ve Fyodor Dostoyevski gibi edebiyatçıları da varoluşçu felsefeye dahil ederler. Bunun yanı sıra, varoluşçuluk yelpazesi altında değerlendirilen düşünürlerden bazıları, örneğin Heidegger ve Jaspers, kendilerini varoluşçu olarak görmemekte ve hatta varoluşçuluğa karşı

gelmektedirler. Birçok farklılığı içinde barındırır da varoluşçu felsefenin ortak noktası, insanı odağına almasıdır (Timuçin 392).

Bu açıdan bakıldığında varoluşçuluk Batı felsefesine tamamen yeni bir konu getirmemektedir çünkü insan ve insanın varlığı, bu felsefi geleneğin başlangıcından beri irdelenmektedir. Ancak bu gelenekte varlık, var olanlardan ayrı tutularak, şeylerin düzeninin temel nedeni olan evrensel bir öz olarak görülmüştür. Bu görüşle birlikte var olanların varoluşları bir kenara bırakılmış, varoluşun sorunları incelenmeye değer görülmemiştir. Varoluşçuluk bu görüşe karşı çıkmaktadır. Varoluşçu felsefeye göre insanın yalnızca evrensel bir öz olan varlığın “var olması” olarak görülmesi insanı açıklamak için yeterli olamayacaktır. Var olan olarak insanın durumu, yaşadıkları ve hissettikleri varoluşçuluğa göre çok daha önemlidir (Reisterer 319). Bu nedenle, bu felsefenin merkezinde, var olan birey vardır. Cevap aradığı sorular da bu birey ve bireyin varoluşu ile ilgilidir. Varoluşçuluk; bireyin var olduğu yerde nasıl var olduğunu, bu varoluşun insanda uyandırdığı tedirginliği, varoluşu içerisinde bireyin nasıl bir varlık olduğunu, bireyin özgürlüğünü, başka varoluşlar ile ilişkisini, ölümlülüğünü ve varsa eğer varoluşunun anlamını araştırır. İlgilendiği konular göz önünde bulundurulduğunda denilebilir ki varoluşçu felsefe yirminci yüzyıl insanının koşulları ve vaziyeti ile yakından ilişkilidir. Yirminci yüzyılda insan daha önceki çağlarda inanılan ne varsa ona olan inancını yitirmiştir. Bu bakımdan, yaşamında kendisinden başka bulacağı bir destek yoktur. İnsan bu yüzyılda kendisiyle kalmıştır (Akarsu 187-188).

Varoluşçu felsefeye göre insan öncelikle “buradadır”, bu dünyada var olmaktadır. Fakat burada olmak insana huzurdan çok tedirginlik verir çünkü varoluşçuluğa göre bu dünya insanın anavatanı değildir. Bilakis, insan buraya atılmıştır. Atılmış olmak, ait olamamayı işaret etmektedir. Bu dünyaya atılmış olan, tanımadığı bir yerde var olan insan buradaki yaşamını yabancılar. Üstelik, varoluşçu felsefeye göre insan henüz tamamlanmamış ve özgür bir canlıdır. İnsan önce var olur, özünü ise yaşamı boyunca verdiği kararlarla ve yaptığı seçimlerle oluşturur. Buradaki varoluşu boyunca yaptığı seçimlerle insan kendi özünü oluşturacaktır ve bu süreç yaşamının son anına kadar devam edecektir (Timuçin 393). Varoluşun özden önce gelmesi, insanın yaşamını şekillendirecek kendisinden başka dış bir gücün olmadığını, daha önceden herhangi bir otorite tarafından belirlenmiş bir yazgısı olmadığını ifade eder. Varoluşçu felsefe bireyi bu dünyada tamamen özgür olarak görür ancak bu sınırsız özgürlük olumlu bir anlam ifade etmemektedir. Bunu sebebi, bireyin var olduğu bu dünyada yaptığı her seçimden, verdiği her karardan, bu seçim ve kararların beraberinde getirdiği her türlü sonuçtan sorumlu olmasıdır (394). Bu nedenle özgürlük, varoluşçu felsefe açısından özgürlükten ziyade tutsaklığa benzer. Fransız varoluşçu düşünürlerden Jean Paul Sartre, insanın özgürlüğü ile ilgili şunları söylemektedir; “Aslında, biz seçen bir özgürlüğüüz, ama özgür olmayı seçmiyoruz: biz özgürlüğe mahkumuz ... özgürlüğün içine fırlatılmışız, ya da Heidegger’in ifadesiyle ‘bırakılmışız’” (Sartre 610). Seçimlerinde tamamen özgür olduğunun farkında olmak ve kararlarının doğuracağı her sonuçtan sorumlu olmak elbette ki kolay değildir. Bütün bunların yanında insan aynı zamanda ölümlü olduğu gerçeği ile de yüzleşir. Bu bilincin getirdiği endişe ve huzursuzluk hissi ile yaşamaya devam etmeyi başaramayabilir. Bu durum, varoluşçu felsefenin belli başlı sorularından birini doğurur; yaşam bir gün sona erecekse bu kadar büyük sorumlulukla yaşama devam etmenin bir anlamı var mıdır? Öleceğini, yaşamının sonlu olduğunu bile bile insan yaşamaya nasıl devam edebilir? Varoluşçu felsefenin ortaya koyduğu belki de en can alıcı fikirler de bu soruların cevabında bulunabilir. Zaten bir gün son bulacak bir hayatı, hem de yükümlülükleriyle insanı ezen bir hayatı sürdürmek istememek varoluşçu felsefe açısından anlaşılabilir bir durumdur. Bu bilinçle baş etmek herkes için mümkün olmayabilir. Bu durumda insan, yaşamına son vermeyi seçebilir (Timuçin 395-396).

İntihar etmek, bu bilinçten kaçış için tek seçenek değildir. Birey, varoluşun farkına varmadan hayatın içinde kaybolmayı da seçebilir. Seçimlerinde ve eylemlerinde özgür olduğunu inkâr edebilir, sorumluluğun kendinde olduğunu yok sayabilir ve kendini hayatın akışına bırakıp varoluşunun bilincinde olmanın getirdiği sıkıntıları örtbas etmeye çalışabilir. Hataları ve hayatındaki olumsuz durumlar için kaderi, çevresini ve koşullarını suçlayabilir. İnsan, hayatından sorumlu ve özgür olduğunu içten içe bildiği halde kendisini kandırır. Sartre insanın bu kendini kandırışını, özgürlüğünü ve sorumluluklarını reddetme çabasını “kötü inanç” olarak adlandırır (Copleston 358). Ancak varoluşçu felsefe ne intiharı ne de kötü inancı savunur. Yaşadığı dünyaya yabancı olması, tamamlanmamış olması ve yaşamının sonlu olması nedeniyle insan huzursuzluk hissiyle doludur

ancak böyle hissetmek her ne kadar eziyetli bir durum olsa da varoluşçu felsefe bu histe olumlu bir yan görmektedir. Huzursuzluğun verdiği sıkıntıdan kurtulmak için insan yollar arayacaktır (Timuçin 393). Varoluşçuluk insanın bu arayışını destekler, insanı bu arayışa yönlendirmek ister. Varoluşçu felsefeye göre insan bütün yabancılığına, ağırlığına ve sonluluğuna rağmen ve tam da bunların bilincinde olarak yaşamı göğüslemeli ve sahiplenmelidir. Ancak böylesi bir yaşam; otantik, sahici yaşam olarak görülebilir.

Bedia Akarsu, varoluşçuluğun amacını şöyle özetlemektedir; “Bu felsefe yeni bir dizge kurmak istemiyor, tam tersine insanları karar verme durumuna getirmek istiyor; öğretmek istemiyor, yeni bir tavır alışı çağırıyor; çağı yeni bir biçimde açıklamak istemiyor, onu yargılıyor; sakinleştirmek değil, ürkütme onun amacı; sentez de istemiyor, ya o-ya o karşısında bırakıyor.” (190). Görüldüğü gibi varoluşçu felsefe, olumsuzluklarına rağmen insanı varoluşunu sahiplenmesi yolunda yöreklendirmekte ve inadına yaşamayı öğütlemektedir.

Karl Jaspers’in “Sınır Durum” Tezi

Jaspers’in “sınır durum” tezi, Varoluşçu felsefenin yukarıda bahsedilen temel konularıyla, özellikle otantik yaşam ile yakından ilişkilidir. Aynı zamanda bir psikiyatrist olan Karl Jaspers, yirminci yüzyılın en önemli üç varoluşçu filozofundan biri olarak anılmaktadır (Gordon 105). Diğer varoluşçular gibi Jaspers de oluşturduğu felsefede insanı merkez almıştır. Ona göre insan da, insanın var olduğu bu dünya da pestenkeranidir. İnsan ne kendisini ne de içinde yaşadığı dünyayı tam olarak anlamlandırabilir. Bunun için insan akıllı ve bilim yetkin değildir. Fakat insan anlamlandıramadığı için varoluşunu sahiplenmeyecek değildir. Bu durum onu sorumluluklarından da azat etmez. Ne kadar saçma bir dünyada olursa olsun; insan, varoluşu boyunca seçimler yapacak ve seçimleri doğrultusunda harekete geçecektir. Üstelik bu seçimleri kendini ve varoluşunu bilerek yapmalıdır. Kendini tam anlamıyla bilmek için insanın bilime başvurması etkisizdir çünkü bilim kişisel görüşlerden bağımsız, öznel olmayan olgulara akıl yoluyla ulaşmayı amaçlamaktadır. Oysa bireyin varoluşunu anlamlandırmaya giden yol öznellikten bağımsız olamaz Jaspers’e göre. Bu nedenle Jaspers insanı varoluşun ve kendinin bilincine varmasına götürecek olan yolun felsefeden geçtiğini ileri sürmektedir. Jaspers’in savunduğu felsefe öyle bir felsefedir ki insan aklıyla erişilebilir olanı aşmayı hedeflemektedir. Bu aşkınlığı sağlayacak olan da “felsefi inançtır” (Akarsu 198-199).

Jaspers de insanın tamamlanmamış ve özgür bir canlı olduğu görüşündedir. Henüz tamamlanmamış olan birey, birçok olasılığın içinde özgürdür. Olasılıklar arasında yaptığı farklı seçimlerle farklı yollar çizebilir, bu açıdan insan bir olabirlikler bütünüdür. Ancak insanın bu durumu uzun zamandır görmezden gelinmekte, önemsenmemektedir. Öte yandan Jaspers’e göre varlık ve varoluş, insandaki gölgede bırakılmış olan bu olabirlikler bütünlüğünden ayrı düşünülemez. Buna uygun olarak Jaspers felsefenin amacını insanların bu bütünlüklerine sahip çıkmalarını sağlamak, onları potansiyellerine ulaşma yolunda yöreklendirmek olarak belirler (Riesterer 323). İnsanın bu dünyada bulunuyor olmasıyla insanın gerçek varoluşu farklı şeylerdir. Yaşadığı fiziki çevre içinde insan da fiziki bir varlıktır ancak insan, bilebilen bir varlık olmasıyla diğer varlıklardan ayrılır. Yine de gerçek varoluş için bilince sahip varlık olmak yeterli değildir. Bunun sebebi ise varoluşun akıl yoluyla anlaşılabilmesidir. İnsan ne zaman olasılıklarına ve özgür oluşuna sahip çıkar, karar alır ve harekete geçerse o zaman gerçek varoluşunu gerçekleştirir. Fakat bu durum uzun süreli değildir, insan varoluşa ulaşmak için tekrar tekrar çaba göstermek durumdadır (Akarsu 205).

Jaspers, varoluşun ortaya çıkmasının bir yolu olarak “sınır durumları” ileri sürmektedir. Sınır durumlar, bireyi günlük yaşamın uyandıran akışından uyandıran, onu sarsan ve kendine getiren olaylardır. Bu olaylar neticesinde insan, kendini sorgulamak durumunda kalır ve onu rahatsız eden gerçeklerle karşı karşıya gelir. Ölümle burun buruna geldiği anlar, yaşam mücadelesi verdiği anlar, hayatın içinde sürüklendiğini fark ettiği anlar ve suçluluk duyduğu anlar sınır durumlara örnek olarak verilebilir. Sınır durumların verdiği rahatsızlık öyle büyüktür ki insanı paramparça edebilir. Ancak bu, tek olasılık değildir. Sınır durumlar sayesinde insan kendine gelebilir, kendinin ve varoluşunun farkına varabilir (Riesterer 324). Bu nedenle sınır durumlar, Jaspers’e göre otantik yaşama geçiş için bir imkân sağlar. Sınır durum deneyimlemiş bir insan, aslında sonlu bir canlı olduğunu ve yaşamının sınırlarla çevrelenmiş olduğunu hatırlar. Böyle durumlar insana bilinçsizce yaşadığı günlerin sonsuza kadar sürmeyeceğini, bu dünya üzerinde geçireceği zamanın bir sınırı olduğunu anlatmaktadır. İnsan,

seçenekler içerisinde özgür bir canlıdır. Ancak, bu dünya üzerindeki günlerinin sayılı olması, özgürce seçebileceği sayısız olasılıktan sadece bazılarını yaşayabileceği anlamını taşır. Kendi sınırlılığıyla yüz yüze gelen insan, sürdürdüğü hayattan hoşnut olamayacaktır artık (Ghaemi 76). Jaspers bu noktada insanın iki seçeneğinin olduğunu söyler. İnsan ya bu sınır durumu görmezden gelip eskisi gibi varoluşunun tam olarak farkında olmadan yaşamaya devam edecektir ya da bu sınır durumu hayatını sorgulamak ve değiştirmek için bir olanak olarak görüp sınırlılığının, sonluluğunun ve varoluşunun her yönüyle bilincinde olarak azimle yaşamaya devam ettiği bir yaşam biçimine geçecektir. Bu bakımdan sınır durumlar, Jaspers'e göre otantik yaşama geçmek için olanak sağlarlar:

Birtakım durumlardayız. Durumlar değişir, fırsatlar ortaya çıkar, kaçırılırlarsa, bir daha geri dönmezler. Bu durumun değişmesine gayret edebilirim. Fakat kendi mahiyetleri içinde kalan durumlar da vardır, anlık görünüşleri başka ve her şeyi yenen kuvvetleri örtülü de olsa: Ölmeye, ıstırap çekmeye, mücadele etmeye mahkumum, tesadüfün hakimiyeti altındayım, durmadan kendimi suçlu buluyor, ıstırap çekiyorum. Var-oluşumuzun bu durumlarına sınır-durumlar adını veriyoruz. Bunlar, kaçıp kurtulamadığımız, değiştiremediğimiz durumlardır. Hayret ve şüpheden sonra, bu hudut-durumların farkına varılması, felsefenin derin menşe'idir. Alelaide var-oluşta onlardan kaçınır, gözlerimiz kapalı, sanki onlar yokmuş gibi yaşarız. Öleceğimizi, suçlu oluşumuzu, tesadüfe kurban olmuşluğumuzu unuturuz. Şu halde işimiz, var-oluş ilgilerimiz tarafından tahrik edilen plan ve hareket tarzımızla tepki gösterdiğimiz ve kendi menfaatlerimize göre değiştirebileceğimiz durumlardır. Fakat sınır-durumlara, görmemezlikten gelme, yahut da, eğer durumu gerçekten kavramırsak, ümitsizlik ve yeniden yapma şeklinde tepki gösteririz: Varlık şuurumuzun bir değişiminde bizzat kendimiz olacağız. (Jaspers 37)

Varoluşun ortaya çıkmasında sınır durumlar önemli bir rol oynar ancak Jaspers bir o kadar önemli olan başka bir şeyden daha söz eder; bu da varoluşsal iletişimidir. Jaspers'e göre bireyler arası iletişim, bireyin varoluşunun ve kişiliğinin doğduğu yerdir. Bunun içindir ki tek başına olan ve iletişimi reddeden bir birey varoluşuna erişemez. İletişimde olmayan insan potansiyelini ortaya çıkaramayacaktır. İnsanın kendine dönmesi iletişim ile mümkündür (Gordon 111). Bu bakımdan iletişim, felsefede de önemli bir yere sahiptir. Jaspers, felsefe ile edinebilecek olan gerçekliğin bireyler arası iletişime dayalı olduğunu savunmaktadır (112). Fakat Jaspers'in vurguladığı iletişim insanın günlük hayatını devam ettirebilmek için kurduğu iletişimlerden farklıdır. Sosyal bir varlık olan insan bu dünyada bir toplum içerisinde yaşamaktadır ve var olduğu süreç boyunca her daim insanlarla ilişki içerisinde olacaktır. Yine de bu iletişim, insanın varoluşunu ortaya çıkarmakta yetersizdir çünkü insan bu şekilde kurduğu iletişimde şahsiyetini, sahiden olduğu kişiyi ortaya koymaz. Bu türden iletişimler "burada-olanın iletişimi" olarak adlandırılır (Akarsu 206). Diğer yandan, gerçek varoluşu mümkün kılacak olan iletişim ise varoluşsal iletişimidir. Özgür olan ve benliğine sahip çıkan bireylerin arasında doğan ve sevgiyle bezenmiş bir iletişimidir. Böylesi bir iletişime olanak veren koşullar ise "yalnızlık", "yüreklilik" ve "savaşımıdır." Yalnızlık çekmeyen insan varoluşsal iletişimin eksikliğini hissetmeyecektir. Bu iletişimin eksikliğini hisseden insanın da yürekli olması, böylesi bir iletişimi göğüsleyebilmesi gerekmektedir. Böylelikle edinilen varoluşsal iletişim aynı zamanda sevgiye dayanan bir savaşımıdır. Her iki taraf da bu savaşımın kendi benliklerini ve varoluşlarını açığa çıkarabilir (207- 209).

Bir Sınır Durum Örneği Olarak Marabar Mağaraları Deneyimi

E. M. Forster'ın 1924 yılında yayımlanan *Hindistan'a Bir Geçit* adlı romanında Marabar Mağaraları'nda geçen olaylar, mağaraların kendileri gibi gizemli olmalarıyla birçok eleştirinin tartışma konusu olmuştur. Mağaralar ve mağaraların içindeki yankının romandaki sembolik değerinin büyüklüğü konusunda birçokları hemfikirdir. Karakterlerin mağaralarda yaşanan olaylara ve yankıya verdikleri tepkilerin bu karakterlerin dünya ve insanın durumuyla ilgili görüşlerini ortaya koyduğu düşünülmektedir (Pintchman 62). Bu açıdan Marabar Mağaraları'nda geçen olayları varoluşçuluk ve Jaspers'in öğretileri bağlamında incelemek, karakterlerin bireyselliklerini daha iyi anlamak için yeni bir yol çizebilir. Özellikle Mrs. Moore ve Adela Quested karakterlerinin Marabar Mağaraları'nda yaşadıkları deneyimler, Jaspers'in sınır durum tezini yansıtmaktadır. Roman, Mrs. Moore ve Adela Quested'in İngiltere'den, o zamanlar İngiliz sömürgesi olan Hindistan'ın Chandapur kentine gelmesiyle başlar. Hindistan'a olan bu gezi iki karakterin de hayatında önemli değişimleri barındırmaktadır. Mrs.

Moore'un ilk evliliğinden olan oğlu Ronny Çandapur'da yargıç olarak görev yapmaktadır ve ilk gençlik dönemi arkadaşlarından olan Adela Quested ile evlenmeyi düşünmektedir. Mrs. Moore, oğlunun hayatına çekidüzen vermesinde kendisinin de sorumluluğu olduğunu düşünen bir anne olarak Adela Quested'i Hindistan'a getirir. Böylelikle Adela oradaki ortamı yakından görebilecek ve Ronny ile evlenip evlenmeyeceğine karar verecektir. Bu nedenle bu gezi iki karakter için de yalnızca yeni bir yer görmek değildir. Bu gezi Adela için hayatının geri kalanını nasıl geçireceğiyle ilgili vereceği büyük bir karar, hayatı için bir dönüm noktasıyken Mrs. Moore için ise sorumluluklarından sıyrılıp ömrünün son zamanlarında kendine göre yaşayabilmesini sağlayacak bir fırsattır.

Adela Quested mantığıyla hareket eden, her şeyi sorgulayan, her şeyi bilmek isteyen hareketli ve genç bir kadındır. Bu özellikleriyle Batı kültürünü yansıtmaktadır. Batılı düşünce tarzına göre akıl her şeyin üzerindedir ve her şey akıl yoluyla açıklanabilir. Duygular, insan ilişkileri ve hayatın gizemli yanları gibi mantıksal olarak açıklanamayan durumlar ise reddedilir, akıl ile açıklanamayacakları için anlamaya çabalamak gereksiz görülür. Bununla birlikte, böylesi bir düşünce tarzına sahip olan insan her yerde mantık, düzen ve amaç arayacaktır (Allen 937). Adela Quested de Çandapur'a böyle bir arayışla gelmiştir. Geldiği bu yerdeki yaşamı, insanları ve düzeni yalnızca tanımak istemez. Karşılaştığı her şeyi aynı zamanda sorgulamak ve kendi aklının süzgecinden geçirmek ister. Böylece Ronny ile evlenip evlenmeme kararını sağlam bir temele dayandırmayı umar. Marabar Mağaraları'na yapılan geziye kadar Adela, bu isteğini de sıklıkla dile getirir. Hatta romandaki ilk cümlesi, “Gerçek Hindistan'ı istiyorum.” olur (Forster 26). Adela bu sözü kulüpteki diğer İngilizlere söylemiştir. Hindistan'la gereğinden fazla bir ilişki kurmaya tenezzül etmeyen İngilizler, Adela'nın bu isteğini anlamakta zorlanırlar. Bu bakımdan Adela Hindistan'ı tanıma arzusuna yurttaşlarından aradığı desteği bulamamıştır. Ancak İngilizler ona Ronny'yi tanıması konusunda yardımcı olurlar. Adela, Ronny ile ilgili söylenen her sözü dikkatle dinleyip kafasında tartmaktadır. Ronny'nin nasıl bir insan olduğunu öğrenmesi önemlidir ancak yeterli değildir. Adela, kişiliğini öğrenmeye çalıştığı bu adamın kendisine uygun olup olmadığını anlamak ister. Bunun için kendisini tanıyan olması gerekir ancak Adela'nın da kendisini yeterince tanıdığı söylenemez. Yönetici Mr. Turton, Ronny'nin “vakur” ve aynı zamanda güvenilebilir biri olduğunu söylediğinde “Adela Quested de bu sözleri biraz kaygıyla din[ler], çünkü ‘vakur’ adamları sevip sevmediğini kestiremez[ez]” (28). Burada da görüldüğü üzere Adela, Ronny'i ve Hindistan'ı sorgularken kendi benliğini, nasıl bir insan olduğunu da sorgulamaktadır. Onları tanıırken aslında kendisini tanımaktadır. Mrs. Moore'un Adela'nın Çandapur'a seyahati üzerine Ronny'e söyledikleri de bu durumla paralellik gösterir:

...buraya kafasını karıştırmak için geldi, gelmesinin gerçek nedeni de bu. Bütün bunları gemide tartıştık. Adem'de karaya çıktığımız vakit uzun uzun konuştu. Seni kendi deyimiyle eğlence ve oyun başında tanırmış, iş başında değil ve karar vermeden, sen de karar vermeden önce, buraya gelip iyice görüp anlamak istemiş. Çok, çok açık görüşlü. (37)

Mrs. Moore'un da söylediği gibi bu seyahat Adela'nın kafasındaki sorulara yanıt aramak için çıktığı bir seyahattir fakat bu sorular yalnızca Ronny ve ona vadettiği bu egzotik hayatla ilgili değildir. Bu sorular dönüp dolaşıp kendisine çıkacaktır çünkü Adela'nın aradığı cevaplar en nihayetinde kendisinin nasıl biri olduğuyla ilgilidir. “Gerçek Ronny” ve “gerçek Hindistan”ı gördükten sonra karar verebilmesi için “gerçek Adela”yı görmesi gerekecektir. Nitekim bu seyahat ve Marabar Mağaraları deneyimiyle kendisini daha yakından tanıma fırsatı bulur.

Marabar Mağaraları'ndaki deneyimi dikkat çekici olan bir diğer karakter olan Mrs. Moore ise iki evlilik yaşamış, üç çocuğu olan bir annedir. Yaşı ilerlemiştir ve ömrünün sonuna doğru sorumluluklarından kurtulmak ister. Bu açıdan Adela ile bir tezatlık içindedirler. Adela genç, dinamik ve meraklıyken Mrs. Moore bu seyahati bir görev olarak gören “yaşlı bir kadını[r]” (26). Yaşı ve deneyimlerinden ötürü bu yolculukta karşılaştıkları durumlara bakışı farklıdır, “bir defa, ondan, kırk yaş daha büyüktü[r]; sonra, yaşamın tam uygun sandığımız anda, dileklerimizi bize vermediğini yaşı gereğince öğrenmişti[r]” (27). Adela'nın aklı ön plana almasına karşılık Mrs. Moore; duyguları, anlayışı ve sevgiyi önemser gibi görünmektedir. Aynı zamanda kendisini sadık bir Hristiyan olarak görmektedir ve Tanrı sevgisinden ötürü çevresine oldukça ılımlı davranmaktadır. “Tanrı bizi, birbirimize iyi davranalım diye yeryüzüne yerleştirdi. Tanrı... sevgidir.” der (57). Her ne kadar duygulara ve sevgiye vurgu yapsa da Mrs. Moore da aslında Batı'nın düşünce tarzını benimsemiştir.

Şüphesiz çevresini Adela kadar sorgulamaz veya karşılaştığı yeniliklere karşı daha anlayışlıdır. Akıl yoluyla açıklayamadıklarını Adela'ya göre daha rahat kabullenir. Örneğin, Aziz ile camide ilk karşılaştıkları zaman, “İnsanların halinden anlayabildiğimi sanmam... Sadece insanları sevip sevmediğimi bilirim.” der (24). Sevgi veya sevgisizlik için neden aramaya, bunun için akla başvurmaya ihtiyaç duymaz. Ancak yine de Adela'nın aradığı mantık ve düzeni içten içe o da aramaktadır (Allen 937). İki karakter de günlük hayatlarını sürdürdükleri ortamdan tamamen farklı bir ortama gelip bambaşka bir topoğrafya, coğrafya, iklim, kültür ve dinler ile tanışırlar. Yalnızca Adela değil Mrs. Moore da uyum ve tertibe alışkındır ancak Hindistan'da karşılaştıkları şey ise düzensizlik ve kargaşadır. Bu durum şüphesiz ki Adela için önemlidir çünkü hayatının geri kalanını burada geçirmeyi düşünmektedir. Ancak Çandapur, Mrs. Moore için yalnızca bir durak olsa da Hindistan'ın bu halini o da girer:

Adela, “Esrarengiz şeylerden öyle nefret ederim ki,” diye söze girdi.

“Biz İngilizler öyleyizdir.”

Adela hemen düzeltti. “İngiliz olduğum için değil de kendi kişisel görüşüm nedeniyle sevmem.”

Mrs. Moore, “Ben, esrarengiz şeyleri değil de, çapraşık, deli saçması şeyleri sevmem,” dedi. “Esrarengizlik çapraşık bir deli saçmasıdır.”

“Öyle mi dersiniz Mr. Fielding?”

“Esrarengizlik deli saçmasının kibar adıdır. Her ikisini de kurcalamaktan bir yarar çıkmaz. Aziz de, ben de Hindistan'ın çapraşık bir deli saçması olduğunu biliyorum.”

“Hindistan bir... Aman, ne korkunç fikir!” (Forster 78)

Fielding'in daveti esnasındaki bu konuşmaları Adela ve Mrs. Moore'un akli ve uyumu önceleyen Batı zihniyetine sahip olduklarını göstermektedir. Adela'ya kıyasla gizeme ve sorgusuz inanca daha yakın olan olmasına rağmen Mrs. Moore da hayatında olup bitenler için mantıklı bir açıklama bekleyen ve neden arayan bir insandır. Adela kadar açıkça sormasa bile yaşamıyla ilgili sorular onu da meşgul etmektedir. Bu demektir ki Mrs. Moore, mağaradaki deneyiminden önce ömrünü nasıl geçirdiğini az da olsa sorgulamaya başlamıştır. Mağarada yaşadığı deneyim, bu sorgulamayı çok daha yoğun bir şekilde yapmasına neden olacaktır.

Aziz'in Mrs. Moore ve Adela Quested'e gezdirmeyi vadettiği Marabar Mağaraları'nın romandaki tasviri ilgi çekicidir. Romanın ilk cümlesi bile mağaraların diğer fiziki özelliklerden farklı bir konumda olduğunu gözler önüne sermektedir, “Marabar Mağaraları da olmasa -onlar da otuz kilometre ötededir- Çandapur kentinin olağanüstü bir yanı yoktur” (7). Fakat bu olağanüstülük karakterlerde bir hayranlık uyandırmaz. Mağaraların olağanüstü olmaları daha ziyade onların açıklanamaz bir yanının olmasıyla ilgilidir. Fielding'in daveti sırasında Profesör Godbole, Marabar Mağaraları'nı betimlerken mağaralarda ne mukaddes ne de görmeye değer bir özellik ifade etmiştir. Aslında Godbole'un betimlemesi mağaraların nasıl olduğundansa nasıl olmadığına yöneliktir. Mağaralarla ilgili söylediği en açık ifade, “Kayanın içinde bir giriş yeri vardır, bu giriş yerinden mağaraya geçilir,” olmuştur (84). İlk bakışta mantıklı gibi görünse de bu ifade mağaralara yönelik elle tutulur hiçbir bilgi içermez. Godbole bu cümlesiyle sadece konuşmuş olmak için konuşuyor gibidir. Daha sonra mağaraları biraz daha detaylı bir biçimde anlatması istendiğinde de sessiz kalmıştır. Godbole'un böyle davranıyor olması Aziz'e mağaralarla ilgili sakladığı bir şeyler olabileceğini düşündürür. Ancak Godbole'un bu tavrı bazılarınca Marabar Mağaraları'yla ilgili söz söylemenin imkânsızlığına işaret etmektedir (D'cruz 195). Onlara göre mağaraları anlatmak için dil yetersizdir. Anlatıcının mağaraları tanımlama şekli de Godbole'un tarzına benzerlik gösterir:

Mağaralar kolayca anlatılabilir. İki buçuk metre uzunlukta, bir buçuk metre yükseklikte, bir metre genişlikte bir tünel, altı metre çapında yuvarlak bir odaya açılır. Bu biçim, dağ kümesleri boyunca yinelenip durur, işte hepsi bu. Marabar Mağarası budur. Bu mağaraların birini, ikisini, üçünü, dördünü, on dördünü, yirmi dördünü gördükten sonra, ziyaretçi Çandapur'a döner. İlginç ya da sıkıcı bir deneyim geçirip geçirmediğini bir türlü kestiremez. Mağaralardan söz etmekte, hatta birini öbüründen ayırt etmekte güçlük çeker. Çünkü biçimi asla değişmez; ne bir oyma, ne bir kovan, ne de bir yarasa bu mağaraların birini öbüründen ayırt ettirebilir. Bu mağaraların ünü -elbet bir ünleri vardır- sözcüklere sığan türden değildir. (Forster 140-141)

Mağaraların kelimelerle anlatılamıyor olduğuna vurgu yapan görüş şüphesiz ki mağaralara insanın sınırlarını aşan bir nitelik yüklemektedir. Bazılarıysa mağaraların anlam ve değerden yoksun olduklarını ancak aynı zamanda insanın yaşama yüklediği her türden değeri yok saydıklarını iddia etmektedir (Mukherjee 501). Bu görüş de mağaralara olağandışı bir özellik atfetmektedir. Her şeyi değersizleştiren bir ortam insanı da değersizleştirecek ve ona sınırlarını gösterecektir.

Bu bilgiler ışığında denilebilir ki Marabar Mağaraları'nı ziyaret etmek sıradan bir olay değildir. Söze dökülmesinin zor olması bu ziyaretin insan üzerinde bıraktığı etkinin hem yoğun hem de mantıkla açıklanamaz olmasına işaret etmektedir. Düzen ve mantık arayan Mrs. Moore ve Adela Quested'in açıklanması zor olayları sindirmekte güçlük çecekleri düşünülürse Marabar Mağaraları fiziki açıdan iki karakterin sınır durum yaşamalarına ortam hazırlamıştır. Üstelik, iki karakter de mağaralara girmeden önce hayatlarıyla ilgili önemli sorgulamalara başlamışlardır. Mrs. Moore, Marabar Mağaraları deneyimi öncesinde içten içe geleceğini sorgulamaktadır. Yaşlı bir anne olarak gelecekte fazla bir beklentisi olmaması gerektiğini düşünür. Ronny ve Adela'nın evlenmek üzere karar verdiğini öğrendiği anda Hindistan'a olan bütün ilgisi yok olduğu gibi hayatta başka bir şeye de ilgi göstermez; “Ronny'nin başı bağlanmıştı, kendi de artık eve dönmeliydi, gönülleri dilerse öbür çocuklarına yardım etmeliydi. Kendisinin artık mutsuz bir evlilik için bile yaşı geçmişti; görevi başkalarına yardım etmektir; ödülüyse, sevimli olduğunu duymaktı. Yaşlı kadınlar bundan fazlasını beklememeliydi.” (106). Ronny'yi evlendirmeyi kendisine bir görev edinmiş olan Mrs. Moore gelecekteki uğraşı için yine çocuklarının sorunlarını belirler, bundan başka bir yaşamı yaşına ve anneliğine yakıştıramaz. Geçmişte de böyle yaşamış olması muhtemeldir. Hindistan'a yaptığı seyahat bile kendi isteğiyle, kendisi için yaptığı bir etkinlik değildir. Fakat bu şekilde yaşamını çocuklarının sorumluluklarına indirgemiş olur. Üstelik Hindistan'da karşılaştığı yeni kültürler ve dinler, hayatında büyük bir yeri olan dini de sorgulamasına neden olmuştur. O, Tanrı'nın sevgi dolu olduğuna, inananları gözettiğine inanan biridir. Profesör Godbole'un söylediği şarkıda Tanrı'yı çağırması ve Tanrı'nın gelmeyi “bir türlü kabul etmez” oluşu Mrs. Moore'u etkilemiştir (90). Bir yandan üzerindeki sorumluluklar, diğer yandan hayatı boyunca inandıklarının düşündüğünden başka olabileme ihtimaliyle kapkara mağaralardan birine girdiğinde karşılaştığı şey onun için katlanılmaz olur:

Mrs Moore'a göre, Marabar Mağarası iğrenç, korkunç bir şeydi, çünkü içinde az kaldı bayılacaktı... soluk alamıyordu, iğrenç, çıplak bir nesne yüzüne vurmuş, bir tıkaç gibi ağzına girmişti ... Bir an aklını kaybetmiş, deliler gibi oraya buraya vurmaya, soluk alabilmek için çabalamaya başlamıştı. Onu korkutan sadece kalabalık ve koku değildi; bir de korkunç bir yankı vardı... anlaşılmaz, kişiliği olmayan bir yankıdır bu. Ne söylenirse söylensin, hep aynı tekdüze bir ses yanıtlar söylenenleri... İnsanoğlunun kullandığı harfler, bunu ancak «Buum» ya da «Bouuum, ya da «Uubouum» şeklinde, son derece donuk ve kasvetli bir sesle anlatabilirler. Umut, nezaket, sümkürme, çizme gıcirtısı, hepsi, «Buum» sesini çıkarır. (167).

Duyduğu yankı adeta Mrs. Moore'un yüzüne hayatının anlamsızlığını ve boşluğunu çarpar. İster Tanrı yolunda gitmiş olsun ister kötülük, yankı hep aynı cevabı verir. Her şeyin karşılığı aynıysa iyi bir anne olmasının da bir anlamı yoktur, kendini adanmış bir dindar olmasının da. “Yaşama gücünü tarafsız bir biçimde sarsmaya başla[yan]” bu yankı, Mrs. Moore'a şöyle söyler; “acıma, dindarlık, cesaret bunlar vardır ama hepsi birbirinin aynıdır, pislik bile. Her şey vardır, hiçbir şeyin değeri yoktur”(169). Bu değersizlik hissi ona sınırlarını hatırlatır. Ölüm vardır ancak bu zamana kadar yaşadığı hayatın anlamı yoktur. Üstelik ömrünün son demlerine geldiğini düşünen biri olarak yaşamında bir anlam bulması için sahip olduğu zaman da sınırlıdır. Mrs. Moore bu yüzleşmeyi kaldıramaz, rahatsızlanır. Batı'da yetişmiş biri olarak bu yaşadıklarına mantıklı bir açıklama getirmeye çalışsa da başarılı olamaz. Mağara deneyiminden sonra, “her zamankinden daha geniş bir alanda dehşet duymaya başla[r]” çünkü “düşüncelerle kavrayamadığı bu evren ruhuna huzur verm[ez]” (170). Yaşadığı bu yüzleşme ve sonrasında duyduğu huzursuzluk düşünüldüğünde denilebilir ki Mrs. Moore'un Marabar Mağaraları deneyimi bir “sınır durumudur.” Bu deneyim ona ömrünü başka bir şekilde geçirmiş olması gerektiğini anlatır, kendini sahiplenmesi gerektiğini anlatır.

Adela da Mrs. Moore'un deneyimine benzer bir deneyim yaşamıştır. Geziden önce Adela, Ronny ile ilişkisini sorgulamaktadır, bu konuda kafası bir hayli karışıktır. Fielding'in daveti sırasında “uygar bir kıza uymayan” bir biçimde mango mevsimine kadar Hindistan'da kalamayacağını söylemiş

bulunur (93). Bu söz, Ronny ile ilişkisi açısından önemlidir çünkü Ronny'nin, Adela'nın bu düşüncesinden haberi yoktur. Ronny'e evlenemeyeceklerini söyledikten sonra birlikte yaşadıkları kazada "hayvanlar dünyasında sık sık duyulan bir duygu aralarından geçip bütün güçlüklerinin sadece bir âşık kavgası olduğunu" hissettirince tekrar nişanlanırlar (99). Yaşadıkları anlık tensel çekim sonrası nihai kararını verdiğini düşünen Adela yine de Ronny'e âşık olup olmadığına emin değildir. Bu kararının sonuçlarıyla mutlu olabilecek biri olup olmadığına da emin değildir. "...Hiçbir özelliğim yok benim," der Adela Marabar Mağaraları'na doğru yol alırken, "yani çok iyi ya da çok güçlü olan hiçbir niteliğim yok ki, çevreme karşı koyabilmeme ve onlar gibi olmamama yardım etsin. Benim çok hazin özürlerim var" (165). Mrs. Moore'u kamp yerinde bırakıp mağaraları gezmeye Aziz ile devam ederken yapacağı evlilik üzerine düşünmektedir. Her sorunu mantıkla çözmeye alışık olduğundan, hiç alışık olmadığı bu yerde eskiden tanıdığı bir adamla evli olma fikrinin ondan yarattığı gerginliği de mantığıyla gidermeye çalışır; "Ronny'nin uyması gereken sınırlamalar, kendinin uyması gereken sınırlamalar... kendi hırçınlığına (asıl zayıf noktası buydu) gem vurabilirse, İngiliz Hindistanı'na ne karşı koyar, ne de boyun eğerse, evlilik hayatlarının mutlu ve verimli olacağına aklı kesti... Ronny'nin ve kendisinin mantığına, dengesine güvenmeliydi." (172). Fakat evlilik, yalnızca akıl ile idare edilebilecek bir ilişki değildir. Sevgi olmadan bir yanı hep eksik kalacaktır. "Bunun ansızın farkına varınca, ipi kopmuş bir dağ sporcusu gibi hissetti kendini. Evleneceği adamı sevmemek! Ve bu ana kadar bunun farkına varmamak, bu ana kadar bu soruyu kendine sormamış olmak! İşte düşünülüp çözümlenmesi gereken bir sorun daha" (171-172). Adela kendisiyle ilgili büyük bir sorunun, sevgisiz bir ilişkiye girecek olmanın eşiğinde olduğunun ani bilinciyle mağaraya girer. Mağarada Adela'nın ne yaşadığı tam olarak belirtilmez. "Marabar Mağaraları'nda hakarete uğramış" (185) olduğunu, bu hakarete Aziz'in sebep olduğunu, Adela'nın "onu dürbünüyle itmiş; o[nun] da dürbünü çekmiş, kayış[ın] kopmuş, kız[ın] böylece kaçmış" (190) olduğunu başka karakterler anlatmaktadır. Kendisi ise mağarada ne yaşadığından uzunca bir süre emin olamaz. Mağarada yaşadığı ya da yaşadığını düşündüğü olay nedeniyle fazlasıyla sarsılmıştır. Başkalarının bakımına muhtaç, kendini kaybetmiş bir haldedir:

Derdinden kimse anlamıyordu. Sağduyuyla saçmalama arasında neden gidip geldiğini kimse anlayamıyordu. Sanki hiçbir şey olmamış gibi anlatmaya başlıyordu. Yavan bir sesle, "O pis mağaraya girdim," diyordu; "o bilinen yankıyı başlatmak için tırnağımla duvarı kazıdığımı hatırlıyorum. Sonra, dediğim gibi, o gölge belirdi, ya da gölgeye benzer bir şey, girişteki geçitte; beni içeri itmeye başladı. Yıllar yılı sürmüş gibi geliyor bana ama, anlaşılabilir bunlar on saniye kadar sürmüş. Dürbünle vurdum ona; dürbünün kayışından çekip beni mağaranın çevresinde döndürdü, kayış koştum, ben de kaçtım. Ne kadar saçma geliyor bütün bunlar!" Sonra gözleri yaşlarla doluyordu. "Tabii sinirlerim çok bozuk, ama geçecek." Sonra, kendini bütün bütüne kaybediyordu... Kimse kızın gözyaşlarından utandığını anlamıyordu. Marabar'da katlandığı utançtan daha da anlaşılabilir bir şeydi bu, ileri görüşüne, açık görüşlülüğüne, doğal dürüstlüğüne aykırı bir şey... Adela hep 'olayı düşünüp taşınıp bir yere varmaya' çalışıyor, bir zarar olmadığına kendini inandırmak istiyordu. Ortada bir 'şok' vardı ama, neydi bu şok? Bir zaman kendi mantığına göre açıklamaya çalışıyor ama sonra yine yankıyı duyuyor, ağlıyor, bundan böyle artık Ronny'ye layık olmadığını söylüyor, saldırganın en ağır cezaya çarptırılmasını istiyordu. Bu çabalamalardan sonra pazar yerine gidip her önüne çıkandan özür dilemek istiyordu; çünkü dünyayı, bulduğundan da kötü bir duruma sokup işin içinden sıyrıldığını belli belirsiz de olsa hissedebiliyordu. Bu suçun kendi suçu olduğunu hissediyordu, ta ki aklı yeniden uyanıp bu konuda yanıldığını ona hatırlatınca, onu yeniden bu kısır döngüye sokuncaya kadar. (220-221)

Görüldüğü gibi Adela bir yandan yaşadıklarının etkisiyle savrulurken bir yandan da başına gelenlerin mantıklı bir izahını aramaktadır ancak buna çabaladıkça durumu daha da zorlaşır. Bunun sebebi, yaşadığı şeyin akılla açıklanacak bir yanı olmaması ancak yine de var olması ve onu engellenemez bir şekilde etkiliyor olmasıdır. Hâlihazırda bir dönüm noktasında olan Adela, mağarada yaşamıyla ilgili ciddi bir durum ile yüzleşmiş ve bu yüzleşme ona kendisiyle ilgili çok önemli bir gerçeği göstermiştir. Bugüne kadar yetiştirildiği zihniyete, aklına ve mantığına uygun olsa da aşksız bir birleşmeyi kabul edecek bir kadın olmadığı ama çoktan böyle bir ilişkiye başladığı gerçeği onu adeta çarpar. Koskoca bir ömrü istemediği bir ilişkiyle tanımadığı bir yerde geçirmeyi kabul etmiştir. Bu sorgulama Jaspers'in "sınır durum" diye nitelendirdiği durumlarda yaşanan sorgulamayla örtüşür. Mağara

deneyimiyle birlikte Adela hem kendi sınırlarını hem de yaşamının zamansal sınırlarını görür. Eğer Ronny ile birlikte olmaya devam ederse sevgiye dayanan bir ilişkiyi tatma fırsatını bulabileceği başka bir ömrü yoktur. Bu gerçeği fark etmenin altında ezilir.

Marabar Mağaraları’nda yaşadıklarından sonra Mrs. Moore ve Adela Quested’in yaşadığı dönüşüm dikkat çekicidir. Adela, başına geldiğini zannettiği taciz olayının ve kaçmaya çalışırken düşerek üzerinde yuvarlandığı kaktüslerin etkisiyle uzun bir süre kendisine gelememiş, bakıma muhtaç bir hale gelmiştir. Ancak yaşadığı bu deneyimin sonuçları sadece kendisini etkilememektedir. Aziz’in Adela’nın suçlamaları doğrultusunda tutuklanmasıyla İngilizler ve Hindistanlılar arasında hâlihazırda olan gerginlik daha da büyür ve bir iç çatışmaya doğru gider. Aziz’in haksız yere tutuklandığını düşünen Hintliler, bu haksızlığa karşı ayaklanır ve dava gününe kadar toplumsal huzursuzluk alevlenir. Adela’nın kararıyla çıkan olaylardan sonra İngilizlerin Hintliler hakkındaki genel görüşünü Mrs. Turton ortaya koyar; “İngilizler gördü mü bu insanlar diz çöküp dizlerinin ellerinin üstünde buradan mağaralara kadar yerlerde sürüklenmeli, yüzlerine tükürülüp kemikleri kırılmalı, kendileriyle konuşulmamalı.” (246). Mrs. Turton’un sözlerinden anlaşılacağı üzere İngilizler, Adela’ya yapıldığını düşündükleri hakareti yalnızca mahkeme yoluyla değil, toplumsal ve fiziki şiddet ile de cezalandırmayı istemektedirler. Onların gözünde Aziz bu kötü muamelesiyle Adela’nın onuruyla birlikte bütün İngiltere’nin onurunu zedelemiştir. Böylesi bir suçun cezası da Hintli halkın tamamına kesilir.

Mesele, artık yalnızca bir kadının bir erkek tarafından istismar edilmesi değildir. Mesele, sömüren ve sömürülen arasında bir mücadeleye dönüşmüştür. Adela’nın verdiği karar yalnızca Aziz’in özgürlüğünü elinden almamıştır, iki milletin birbirlerine duyduğu öfkeyi de büyüterek açığa çıkarmıştır. Kararının doğurduğu bu sonuçların sorumluluğunu üstlenmeye hazır değildir. Üstelik Adela bu kararının doğruluğundan da emin değildir. “Bir yanlışlık mı yaptım?” diye düşünür (229). Duruşma günü “kişisel hata hikâyesini açığa vurmaya korkuyor; herkesin içinde muayene edilmekten çekiniyor” (258) olsa da yanılmış olduğunu kabul eder, “Dr. Aziz arkamdan asla girmedi mağaraya” (260). Dava öncesinde gelinen nokta düşünüldüğünde görülmektedir ki Adela’nın bu kararı, verilmesi zor bir karardır. Böyle bir haksızlığa sebebiyet verdiği için Hintliler, Adela’ya düşman kesilmiş durumdadırlar. Süreç boyunca Adela’nın yanında olan İngilizlerin ise derdi yalnızca Adela’nın iyileşmesi ve suçlunun cezalandırılması değildir. Fielding haricinde Chandapur’daki bütün İngilizler, bu durumu bir haysiyet meselesi olarak görmekte ve bu görüş de Adela’nın üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Bu nedenle Adela, yanıldığını söylemesiyle birlikte İngilizleri büyük bir hayal kırıklığına uğratmış olacaktır. Adela, tanımadığı bir yerde herkes tarafından dışlanmaya göğüs germesi gerekeceğinin bilincindedir. Yine de verdiği kararın arkasında durur ve duruşmadan sonra bu kararının sonuçlarına katlanır. Adela’nın bu tavrı, Aziz’i kolayca hapse gönderebilecekken hata yaptığını kabul etmesi ve bu kararının sorumluluğunu çekinmeden üstlenmiş olması, varoluşçu felsefenin desteklediği türden bir tavidir. Otantik bir yaşam sürmek için tek başına yeterli olmasa da Adela’nın bu duruşunun böylesi bir yaşama giden önemli bir yol olduğu söylenebilir. Bu bakımdan Adela, yaşadığı sınır durumdan sonra hayatını dönüştürmeye başlamıştır denilebilir.

Mrs. Moore ve Adela, yaşadıkları sınır durum sonundaki tavırları açısından da farklılık gösterirler. Mağaradaki olaylardan sonra Mrs. Moore eskiden olduğu gibi sevecen, yardımsever ve anaç biri değildir artık. Bu sınır durum ona herkesle ve her şeyle bağımlı koparma isteği doğurur, “artık çocuklarına mektup yazmak istemediğini, kimseyle, tanrıyla bile bağlantı kurmak istemediğini” fark eder (170). Chandapur’daki bütün İngilizler Adela’nın haline acırken Mrs. Moore ona yardım etmek bir kenara dursun, yakınlık bile göstermez. Böyle davranmasının nedeni, mağarada yaşadıklarından bu yana hissettiği huzursuzluğun kaynağını dış dünya ile ilişkisinde araması olabilir. Mrs. Moore’un insanlara, özellikle yakın olduğu insanlara koyduğu mesafenin geçmiş yaşantısıyla bir ilgisi vardır. Bunca zaman hep başkaları için yaşamıştır ve bu duruma artık tahammülü kalmamıştır:

Ne diye yürüyüp alıp başımı gidemiyorum, ne diye görevlerimi tamamlayıp gidemiyorum? ... Bu arada da şu yapılacak, bu yapılacak, senin için, onun için; halden anlamak; karmakarışıklık; birbirinin yükünü yüklenmek. Şu ya da bu ne diye benim gönlümce yapılmasın, dinginlikle yapılmasın? Ne diye bir şey yapılsın, zaten onu anlayamıyorum ki... Nedir bu evlenme lafı?.. Üstelik ben, bu tür saçmalıklar yüzünden şimdiden alıkonuluyorum... (228-229)

Varoluşçu bakış açısından böylesi bir yaşam otantik yaşam ile örtüşmez. Ancak yine aynı bakış açısıyla Mrs. Moore'un hayatının böyle geçmiş olmasındaki sebebin Mrs. Moore'un kendi kararları olduğu söylenebilir. Mağarada yüzleştikleri, onu bütün yaşamını sorgulamaya itmiş ve ruhsal bir çöküntüye sürüklemiştir. Sorunlarla ilgilenmek istemez, artık daha fazla sorumluluk almak da istemez. Bunun bilincine varmış olması yaşamını dönüştürmek için bir fırsat olsa da Mrs. Moore, bu fırsatı değerlendiremez ancak unutulmamalıdır ki Mrs. Moore yaşı geçkin biridir. Kendini dönüştürmesinin Adela'ya kıyasla daha zor olacağı anlaşılabilir bir durumdur. Otantik bir yaşam sürmek ne de olsa devamlı bir direnç ve kararlılık gerektirir. Bir ömür boyu sürdürdüğü kemikleşmiş davranışlarını kırmak içinse daha da sağlam bir karşı koyma gücü gerekir. Ayrıca Mrs. Moore insanlarla iletişimini kopararak Jaspers'e göre otantik bir yaşamın doğuşu için çok gerekli varoluşsal iletişim imkânını ortadan kaldırmıştır. Bundan dolayı Mrs. Moore'un, yaşadığı sınır durum sonrasında varoluşunu sahiplenemeyip sınır durumun getirdiği bunalım altında ezilmesi şaşırtıcı değildir. Üstelik, kendini dönüştürmek için yeterli bir zamanı olmamıştır. Rony ile Adela'yı evlendirmeyi beklemeden ve hatta davayı bile beklemeden Hindistan'dan ayrıldıktan sonra yolculuğu esnasında ölür.

Sonuç

Karakterlerindeki etkileri ve karakterlerin dönüşümleri açısından bakıldığında Mrs. Moore ve Adela Quested'in Marabar Mağaraları deneyiminin Jaspers'in "sınır durum" tezi ile örtüştüğü görülmektedir. Jaspers'e göre bu deneyimlerin insan üzerindeki etkisi, günlük yaşamın olağan durumlarının etkisinden daha farklı ve daha sarsıcı olur. Sınır durumların sonucunda ise birey otantik bir yaşama geçebilir. Her iki karakter de mağara gezisinden önce seçimlerinde özgürlüklerinin ve kararlarındaki sorumluluklarının tam olarak farkında olmadan hayatlarına devam etseler de içten içe bir sorgulama içerisindedirler ancak bu sorgulamaları onları bilinçli bir varoluşa yöneltecek kadar etkili değildir. Marabar Mağaraları'na yaptıkları ziyaretin hemen öncesinde rahatlarını içten içe kaçıran bu arayış, mağarada yaşadıkları olaylara bir zemin hazırlamıştır. Mağaralara girmeleriyle birlikte yaşamlarının ve seçeneklerinin ne kadar sınırlı olduğu gerçeğiyle yüz yüze gelmişlerdir. Mrs. Moore bu zamana kadar inandıklarının boş olduğunu, hiçbir şeyin bir anlamı olmadığı görmüştür. Buradan hareketle geçmişini sorgulamıştır. Ne yazık ki Mrs. Moore, sınır durumla yüzleştikten sonra kendini dönüştürmeyi başaramaz. Adela ise evlenip Hindistan'a yerleşme gibi büyük bir kararın iyice düşünülmeden verilemeyeceğini fark etmiştir. Yaşamını sınırlı bir zaman içerisinde ve sınırlar çerçevesinde geçirdiğini ve ona göre karar vermesi gerektiğini anlamıştır. Bu karakterin kararlarının sonuçlarıyla yüzleşmesi zaman alsa da daha bilinçli bir yaşama geçmek için adım attığı, sorumluluklarını benimsediği ve böylece eskisine göre varoluşunun daha çok bilincinde olduğu söylenebilir.

Varoluşçuluğa göre insan dünyaya atılmıştır ve buradaki yaşamının seyri kendi özgür iradesiyle yaptığı seçimlerinin bir sonucudur. Fakat insan özgürlüğüne mahkumdur. Ancak varoluşçuluk bir çıkış yolu da gösterir. İnsanın varoluşuna sahip çıktığı, seçimlerinin sorumluluğunu tam olarak aldığı ve tamamen özgür oluşuyla barıştığı otantik bir yaşam olasıdır. Jaspers de bunun yolunun sınır durumlardan geçebileceğini söyler. *Hindistan'a Bir Geçit* adlı romanın karakterlerinden Mrs. Moore ve Adela Quested'in Marabar Mağaraları'nda yaşadıkları Jaspers'in sınır durum diye nitelediği durumlardan biridir. Ancak Jaspers'in de belirlediği gibi her sınır durum sonrasında insan otantik yaşama geçemez çünkü sınır durumlar, yaşayana fazlasıyla sarsan deneyimlerdir. Böyle bir geçiş olabilmesi için insanın bu sarsıntı karşısında kendisine ve varoluşuna sahip çıkması gerekir. Forster'in karakterlerinden Mrs. Moore yaşadığı yıkıcı olayın altında ezilmiş, kendine sahip çıkamamıştır. Ancak Adela Quested'in kendini daha iyi tanıdığı ve kararlarının sorumluluğunu aldığı görülür. Bu açıdan Adela Quested'in, yaşadığı sınır durum sonucunda otantik bir yaşama geçmeye doğru yol aldığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akarsu, Bedia. *Çağdaş Felsefe*. İstanbul: İnkılap, 1987.

Allen, Glen O. "Structure, Symbol, and Theme in E. M. Forster's A Passage to India." *PMLA* (1955): 934-954. Web. 16 Temmuz 2020.

- Copleston, Frederick. *A History of Philosophy: Modern Philosophy: From the French Revolution to Sartre, Camus, and Levi-Strauss*. Vol. 9. New York: Image/Doubleday, 1994. Web. 5 Ocak 2020.
- D’cruz, Doreen. “Emptying and Filling Along The Existential Coil in ‘A Passage to India’.” *Studies in the Novel* (1986): 193-205. Web. 16 Temmuz 2020.
- Forster, E. M. *Hindistan’a Bir Geçit*. Çev. Filiz Ofluoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- Ghaemi, S. Nassir. “Existence and Pluralism: The Rediscovery of Karl Jaspers.” *Psychopathology* (2007): 75-82. Web. 10 Nisan 2020.
- Gordon, Ronald D. “Karl Jaspers: Existential Philosopher of Dialogical.” *Southern Journal of Communication* (2009): 105-118. Web. 5 Temmuz 2020.
- Jaspers, Karl. *Felsefeye Giriş*. 2. basım. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1981.
- Mukherjee, Sujit. “The Marabar Mystery an Addition to the Case-Book on the Caves.” *College English* (1966): 501-503. Web. 16 Temmuz 2020.
- Pintchman, Tracy. “Snakes In The Cave: Religion and the Echo in E. M. Forster’s ‘A Passage to India’.” *Soundings: An Interdisciplinary Journal* (1992): 61-78. Web. 16 Temmuz 2020.
- Riesterer, B. “Karl Jaspers’ New View of Philosophy: Prize and Praiseworthy.” *Metaphilosophy* (1986): 318-328. Web. 16 Temmuz 2020.
- Sartre, Jean Paul. *Varlık ve Hiçlik*. Çev. Turhan Ilgaz ve Gaye Çankaya Eksen. 4. basım. İstanbul: İthaki Yayınları, 2011.
- Timuçin, Afşar. *Düşünce Tarihi 3*. 3. basım. İstanbul: Bulut Yayınları, 2001.
- Wahl, Jean. *Transcendence and the Concrete: Selected Writings*. Ed. Alan D. Schrift and Ian Alexander Moore. New York: Fordham University Press, 2017. Web. 16 Temmuz 2020.